

Warszawa, dn. 24 kwietnia 2025 r.

INFORMACJA PRASOWA

KSIĄŻĘTA, KRÓLOWIE, BOHATERZY – TYSIĄC LAT POLSKIEJ PAŃSTWOWOŚCI NA WYSTAWIE ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

25 kwietnia 2025 r. w ramach obchodów 1000. rocznicy koronacji pierwszych królów Polski, w Hali im. Mieczysława Łopatki w Gnieźnie odbędzie się Uroczyste Połączone Posiedzenie Izby Parlamentu. Wydarzeniu towarzyszyć będzie otwarcie wystawy „Bezsenne głowy, co dźwigają korony – książęta, królowie, wodzowie, bohaterzy. 1000 lat polskiej państwowości w dokumentach Archiwów Państwowych”, która będzie historyczną podróżą przez epoki. – W 1025 roku Bolesław Chrobry i Mieszko II przypieczętowali losy zjednoczonego królestwa. Tysiąc lat później Archiwa Państwowe prezentują wyjątkową wystawę, która opowiada historię decydujących momentów w dziejach Polski. Pokazane materiały, pieczęcie, dekryty, rękopisy i listy podkreślają rolę dokumentów w kształtowaniu tożsamości narodowej – informuje dr Paweł Pietrzyk, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Po oficjalnym otwarciu, od 1 maja br. wystawa będzie dostępna bezpłatnie dla wszystkich chętnych w Parku Kościuszki w Gnieźnie, a w kolejnych miesiącach przemierzy całą Polskę.

Gniezno, pierwsza stolica Polski, już 25 kwietnia 2025 roku stanie się świadkiem wyjątkowego spotkania przeszłości z teraźniejszością. W roku tysiąclecia koronacji pierwszych polskich królów Archiwa Państwowe przygotowały niezwykłą ekspozycję ukazującą bogactwo i rozmach państwowych zasobów dokumentacyjnych. Wystawa „Bezsenne głowy, co dźwigają korony – książęta, królowie, wodzowie, bohaterzy. 1000 lat polskiej państwowości w dokumentach Archiwów Państwowych” to historyczna podróż przez epoki: od wczesnopiastowskich pergaminów po rękopisy przywódców powstań narodowych. Materiały pochodzą z zasobów Archiwum Głównego Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych oraz 15 Archiwów Państwowych (m.in. w Białymstoku, Gdańsku, Krakowie, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu). Dzięki temu zwiedzający zobaczą unikatowe skarby polskiego piśmiennictwa – od średniowiecznych pergaminów po dokumenty XX wieczne – w jednym, spójnym przekazie.

Na wystawie podziwiać będzie można między innymi wizerunki majestatycznej pieczęci Władysława Jagiełły z 1389 roku oraz dokumentu opisującego działania wojsk polskich napisanego ręką Jana III Sobieskiego. Osoby zwiedzające wystawę będą miały wyjątkową

okazję poczuć ciężar wszystkich „bezsennych głów”, o których pisał William Szekspir, dostrzegając w rękopisach i listach powstańców – Tadeusza Kościuszki, Jana Skrzyneckiego – nie tylko autografy wielkich bohaterów, lecz i echo ich trudu oraz odwagi. Dla tych, którzy łakną więcej historycznych ciekawostek na wystawie przygotowano dedykowane kody QR, które za pomocą kliknięcia przenoszą na stronę <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/>, do kolekcji tematycznych tworzonych na co dzień przez archiwistów – dotyczących królewskich jadtospisów, fotografii pochodzących z okresu wojny bolszewickiej czy zdjęć Jana Pawła II.

Kuratorką wystawy jest **dr Julia Wesołowska z Archiwum Państwowego w Poznaniu**, której pasja i znajomość archiwaliów zaowocowała aranżacją przestrzeni łączącą średniowieczny pergamin i nowoczesne sposoby jego prezentacji. Pozwolą one zwiedzającym na podróż od fundacji cystersów w Łeknie w 1153 roku po zdjęcia i listy Solidarności z sierpnia 1980 roku.

Wystawa podzielona została na dziesięć segmentów tematycznych. Poniżej główne sekcje ekspozycji i najważniejsze prezentacje:

1. U zarania Państwa Polskiego

- Najstarszy oryginalny dokument z 1153 roku dotyczący fundacji klasztoru cystersów w Łeknie przez Mieszka III
- Reprodukacja rysunku Jana Matejki przedstawiająca Bolesława Chrobrego

2. Rozbicie dzielnicowe

- Dokument lokacyjny Lublina wystawiony w 1317 roku
- Wizerunek św. Jadwigi Śląskiej z XV wieku

3. Korona Królestwa Polskiego

- Pieczęć majestatyczna Władysława Jagiełły z 1389 roku
- Jedyna w Polsce księga zastępcy króla z lat 1440-1447

4. Wolna elekcja

- Dokument opisujący działania wojsk polskich napisany odręcznie przez Jana III Sobieskiego.
- Konstytucja 3 maja 1791 roku

5. Pod zaborami i walka o niepodległość

- Autograf Tadeusza Kościuszki z 1794 roku

- Oświadczenie Józefa Chtopickiego o objęciu urzędu dyktatora powstania listopadowego
- 6. II Rzeczpospolita i budowa niepodległego państwa
 - Odezwa Józefa Piłsudskiego witająca rodaków w granicach Rzeczypospolitej
 - Mapy z wytyczonymi granicami odradzającego się państwa
- 7. W cieniu wojny
 - Rozkazy Stefana „Grotu” Roweckiego
 - Fotografie wojenne z Warszawy i Torunia
- 8. Władza i opozycja w PRL
 - Notatki przeciw sprawie wyroku gen. Emila „Nila” Fieldorfa z 1953 roku
 - Fotografie strajków i wieców „Solidarności”
- 9. Nowy początek
 - Materiały archiwalne dotyczące pierwszych wolnych wyborów w 1989 roku, wstąpienia Polski do NATO i UE
- 10. O drugie milenium
 - Wyjątkowa dokumentacja obchodów milenijnych 1966 roku w całym kraju

*- Dzięki tym dokumentom pocujemy puls historycznych wydarzeń. Ten wybór obiektów archiwalnych to wyjątkowe spojrzenie na kluczowe decyzje władców, generałów i działaczy politycznych, dzięki którym Polska ukształtowała swój byt i funkcjonowanie w Europie. Chcemy, by każdy odwiedzający poczuł, że archiwa to nie tylko przechowalnia dokumentów, ale wspólne dziedzictwo kulturowe – nasza opowieść o Polsce – dodaje **dr Paweł Pietrzyk, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych.***

Po oficjalnym otwarciu wystawa będzie dostępna od 1 maja br. w Parku Kościuszki w Gnieźnie, a w kolejnych miesiącach przemierzy całą Polskę, goszcząc w siedzibach Archiwów Państwowych – między innymi w Poznaniu, Warszawie, Krakowie i Szczecinie. Równocześnie przygotowana zostanie wirtualna wersja ekspozycji, dzięki której także internauci w całym kraju będą mogli śledzić „decydujące momenty tysiąca lat polskiej historii”.

Wystawa „Bezsenne głowy, co dźwigają korony” to zaproszenie do refleksji nad rolą dokumentu w kształtowaniu pamięci i tożsamości. Jakie znaki zapiszemy dziś? Jakie

dokumenty przekażemy przyszłym pokoleniom? Archiwa Państwowe udowadniają, że to nasze wspólne archiwum – dziś otwarte szeroko dla każdego, kto pragnie dotknąć historii i odnaleźć w niej siebie.

- *Chcemy, by każdy zwiedzający poczuł odpowiedzialność bohaterów narodowych i wielkich władców, którzy niejednokrotnie tracili sen, dźwigając koronę. Ich wybory pozostawiły ślady w dokumentach, które dziś przechowujemy* – podsumowuje **dr Paweł Pietrzyk**.

Archiwa Państwowe to instytucje, które zajmują się gromadzeniem, przechowywaniem, konserwowaniem oraz udostępnianiem dokumentów i akt publicznych, mających znaczenie dla historii kraju i jego obywateli. Działają na podstawie przepisów prawa, w tym ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, i są częścią systemu administracji publicznej. Archiwa państwowe pełnią istotną rolę w ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiając badania naukowe, ale także zapewniając dostęp do dokumentów w celach administracyjnych, prawnych, naukowych czy genealogicznych. Archiwa Państwowe składają się 3 archiwów o charakterze centralnym z siedzibą w Warszawie: Archiwum Głównego Akt Dawnych – przechowującego najważniejsze dokumenty państwa polskiego od średniowiecza do zakończenia I wojny światowej, Archiwum Akt Nowych – przechowującego wytworzone po 1918 r. akta władz centralnych, instytucji i stowarzyszeń o charakterze ogólnopolskim, Narodowego Archiwum Cyfrowego – przechowującego dokumentację fotograficzną, dźwiękową oraz filmową powstałą od początków XX w., 29 archiwów o charakterze regionalnym wraz z oddziałami zamiejscowymi – przechowujących źródła historyczne do dziejów regionu. W Archiwach Państwowych przechowywane są najważniejsze źródła do historii państwa polskiego m.in. dokument Zbiluta z 1153 r. (najstarszy akt prawny sporządzony w Polsce), dokumenty królów i książąt, dokumenty lokacyjne miast np. Krakowa z 1257 r., oryginały Unii Lubelskiej z 1569 r. oraz Konstytucji 3 Maja z 1791 r., dokumenty ważnych osobistości historycznych m.in. Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego, dokumenty Biura Odbudowy Stolicy dotyczące prac budowlanych prowadzonych w Warszawie po II wojnie światowej, a także setki tysięcy fotografii z Polski i świata m.in. pochodzących ze zbiorów „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” oraz Wojskowej Agencji Fotograficznej.

Kontakt dla mediów:

Krzysztof Cieślak

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

tel. kom. 734 116 940

e-mail: kcieslak@archiwa.gov.pl

Biuro Prasowe, e-mail: media@archiwa.gov.pl

BEZSENNE GŁOWY, CO DŹWIGAJĄ KORONY

KSIAŻĘTA, KRÓLOWIE,
WODZOWIE, BOHATERZY.
1000 LAT POLSKIEJ PAŃSTWOWOŚCI
W DOKUMENTACH
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

„Bezsenne głowy, co dźwigają korony” – tak pisał o angielskich władcach William Szekspir, podkreślając przytłaczającą odpowiedzialność, która niejednokrotnie spędzała im sen z powiek. Dziś każdy człowiek przynajmniej kilka razy w życiu musi podejmować trudne, brzemienne w skutki decyzje. Co łączy je z dylematami wybitnych jednostek zapisanymi w dziejach naszego kraju? Wszystkie pozostawiają po sobie ślady w postaci dokumentów, których domem są Archiwa Państwowe.

Celem wystawy jest zaprezentowanie materiałów archiwalnych przez pryzmat osób decydujących o kierunku rozwoju Polski, w ciągu tysiąca lat jej istnienia. Decyzje – jedne przypadkowe i podejmowane spontanicznie, inne przemyślane i wykalkulowane – doprowadziły naszą Ojczyznę i jej dziedzictwo do miejsca, które zajmujemy w Europie i na świecie.

Przyglądamy się czołowym postaciom historii – nie tylko tytułowemu koronowanemu głowom, ale również przywódcom bitew i powstań, przewodnikom duchowym, autorytetom politycznym, bohaterom dawnej i nieodległej przeszłości. Zachęcamy do zastanowienia się, jak wyglądałaby Rzeczpospolita, gdyby nie decyzje o obejmowaniu tronu, wszczynaniu bitew i powstań, obronie honoru i etosu narodowego?

Kuratorka wystawy: dr Julia Wesołowska
Projekt graficzny: Fundacja TRES

Materiały przeznaczone na wystawie pochodzą z zasobów:
Archiwum Głównego Akt Dawnych,
Archiwum Akt Nowych,
Archiwum Narodowego w Krakowie
oraz Archiwów Państwowych w:
Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Kielcach, Lublinie,
Łodzi, Opole, Poznaniu, Przemyślu, Radomiu, Toruniu,
Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze.